

FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ
THE FINANCIAL SUPERVISORY AUTHORITY, ICELAND

Leiðbeinandi tilmæli

nr. 5/2014

um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka

Gefin út á grundvelli 2. mgr. 8. gr. laga nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi

11. júní 2014

Efnisyfirlit

Inngangur	1
Almennt.....	1
Um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka	1
Lög, reglur og leiðbeiningar	2
Skyldur tilkynningarskyldra aðila	2
Peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.....	2
1. Könnun á áreiðanleika viðskiptamanna	4
1.1 Áreiðanleikakönnun	4
1.2 Upphaf viðvarandi samningssambands	4
1.3 Einstök viðskipti	4
1.4 Upplýsingaöflun	5
1.4.1 Viðskiptamaður viðstaddur í eigin persónu.....	5
1.4.2 Upplýsingaöflun og könnun á áreiðanleika upplýsinga.....	5
1.4.3 Raunverulegur eigandi	8
1.5 Tímabundin frestun á að sannreyna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamenn	
9	
1.6 Einfölduð könnun á áreiðanleika viðskiptamanna	9
1.7 Auknar kröfur til könnunar á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann. 10	
1.7.1 Fjarsala	10
1.7.2 Einstaklingar í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla	11
1.7.3 Millibankaviðskipti og lánastofnanir án raunverulegrar starfsemi 11	
1.7.4 Nafnleynd í viðskiptum	12
1.8 Reglubundið eftirlit	12
1.9 Áhættumat	13
1.9.1 Inngangur	13

1.9.2 Framkvæmd áhættumats	14
1.10 Varðveisla gagna	16
2. Rannsóknarskylda og tilkynningarskylda	17
2.1 Rannsóknarskylda	17
2.2 Tilkynningarskylda til lögreglu	18
3. Innra eftirlit, innri reglur o.fl.	18
3.1 Ábyrgðarmaður	18
3.2 Innra eftirlit o.fl.	20
3.3 Þjálfun starfsmanna	21
4. Erlend starfsemi tilkynningarskyldra aðila	21
5. Eftirlit	22

Inngangur

Almennt

Fjármálaeftirlitið gefur út endurskoðuð leiðbeinandi tilmæli um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka með vísan til 2. mgr. 8. gr. laga nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi. Tilmælin leysa af hólmi eldri tilmæli nr. 3/2011 um sama efni frá september 2011.

Tilmælin eru sett til leiðbeiningar fyrir tilkynningarskylda aðila samkvæmt a–e- og m–n-liðum 1. mgr. 2. gr. laga nr. 64/2006 um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka (hér eftir tilkynningarskyldir aðilar) við að framfylgja ákvæðum laganna.¹ Tilgangur tilmælanna er því fyrst og fremst að skýra ýmis ákvæði laganna þótt ekki sé um tæmandi skýringar að ræða. Tilmælin geta orðið grundvöllur krafna Fjármálaeftirlitsins um úrbætur með vísan til laga um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka, laga um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, sérlaga um starfsleyfisskylda starfsemi og alþjóðlegra reglna og skuldbindinga íslenska ríkisins á þessu sviði.

Um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka

Peningabætti er alþjóðlegt vandamál en með vaxandi alþjóðavæðingu viðskipta og frjálsu fjármagnsflæði milli ríkja er það orðinn stór þáttur í alþjóðlegri glæpastarfsemi, svo sem fíkniefnaviðskiptum og hryðjuverkum. Á alþjóðavettvangi hafa ýmsar aðgerðir beinst að því að efla baráttu gegn þessari þróun enda er alþjóðleg samræming mikilvæg í aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.

Á fundi leiðtoga sjö helstu iðnríkja heims í París í júlí 1989 var ákveðið að setja á stofn alþjóðlegan framkvæmdahóp, [Financial Action Task Force \(FATF\)](#), sem skyldi vinna að aðgerðum til að koma í veg fyrir að fjármálakerfið sé misnotað í þeim tilgangi að koma illa fengnu fé í umferð. Árið 2001 var baráttunni gegn fjármögnun hryðjuverka bætt við hlutverk FATF. Þau ríki sem tekið hafa þátt í FATF-samstarfinu hafa verið í fararbroddi aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Ísland gekk til samstarfs við FATF í september 1991 og með inngöngu í hópinn skuldbatt Ísland sig til að samræma löggjöf að tillögum FATF.

Hlutverk og starfssvið FATF er þrenns konar. Í fyrsta lagi að semja staðla fyrir ríki um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka, í öðru lagi að leggja mat á aðgerðir ríkja til að innleiða staðlana, og í þriðja lagi að rannsaka og læra að þekkja aðferðir þeirra sem stunda peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Frá 1990 hefur FATF gefið út tilmæli á þessu sviði, [The FATF Recommendations](#) sem eru endurskoðuð með reglulegum hætti, síðast árið 2012. Tilmæli hins alþjóðlega framkvæmdahóps hafa verið leiðandi á heimsvísu og hafa tilskipanir Evrópusambandsins um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka verið í samræmi við tilmælin.

FATF gerði úttekt á aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka á Íslandi haustið 2006. Á úttektarfundum FATF, sem haldinn var haustið 2008, komu fulltrúar íslenskra stjórnvalda, fyrir matsnefnd FATF. Lögð var fram eftirfylgniskýrsla og gerð grein fyrir þeim úrbótum sem gerðar höfðu verið síðan úttektin var gerð tveimur árum áður. Úrbæturnar fólust meðal annars í því að breytingar voru gerðar á lögum nr. 64/2006 með lögum nr. 77/2008 til þess að koma til móts við athugasemdir FATF. Síðan þá hefur Ísland árlega sætt eftirfylgni af hálfu FATF og þurft að gera grein fyrir þeim úrbótum sem gerðar hafa verið frá því að eftirfylgniskýrslan var lögð fram árið 2008.

¹ Tilmælin taka fyrst og fremst mið af starfsemi sem fjármála fyrirtæki stunda en taka þó einnig til starfsemi annarra tilkynningarskyldra aðila eftir því sem við á.

Lög, reglur og leiðbeiningar

Þau lög, reglur og leiðbeiningar sem fjalla um viðfangsefni tilmælanna eru þessar helstar:

- Lög nr. 64/2006 um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Reglugerð nr. 626/2006 um meðhöndlun tilkynninga um ætlað peningabætti.
- Reglugerð nr. 811/2008 um einstaklinga í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla með tilliti til aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Reglur nr. 917/2009 um gjaldeyris skiptastöðvar og peninga- og verðmætasendingarþjónustu.
- Tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2005/60/EB og framkvæmdatilskipun 2006/70/EB.
- Leiðbeiningar um mat á áreiðanleika viðskiptamanna banka (e. *Customer due diligence for banks*) frá Basel-nefndinni um bankaeftirlit (e. *the Basel Committee on Banking Supervision*) sem finna má á www.bis.org.
- Almennar leiðbeiningar við opnun bankareiknings og könnun á viðskiptamanni (e. *General Guide to Account Opening and Customer Identification*) frá Basel-nefndinni um bankaeftirlit sem einnig má finna á www.bis.org.
- Tilmæli FATF (www.fatf-gafi.org).
- Leiðbeiningar frá Alþjóðasamtökum váttryggingaefirlita (www.iaisweb.org).
- Leiðbeiningar frá Alþjóðasamtökum verðbréfaefirlita (www.iosco.org).
- Leiðbeiningar frá Wolfsberg-hópnum (www.wolfsberg-principles.com).

Skyldur tilkynningarskyldra aðila

Skyldum tilkynningarskyldra aðila samkvæmt lögum um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka má skipta í þrjá meginþætti:

1. könnun á áreiðanleika viðskiptamanna (einstaklinga og lögaðila) við upphaf viðskiptasambands og við einstök viðskipti og varðveisla afrita af persónuskilríkjum ásamt öðrum viðskiptagögnum.
2. athugun á öllum grunsamlegum viðskiptum og fyrirhuguðum viðskiptum og tilkynning til lögreglu um slík viðskipti.
3. innri starfshættir séu í góðu horfi, s.s. innra eftirlit, skriflegar reglur og ferlar, kerfi til að bregðast skjótt við fyrirsprungnum lögreglu og yfirvalda, þjálfun starfsmanna og tilnefning sérstaks ábyrgðarmanns úr hópi stjórnenda.

Peningabætti og fjármögnun hryðjuverka

Peningabætti er skilgreint í 1. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006, með síðari breytingum með eftirfarandi hætti:

„Þegar einstaklingur eða lögaðili tekur við eða aflar sér eða öðrum ávinnings með broti sem er refsivert samkvæmt almennum hegningarlögum eða öðrum lögum. Hér er einnig átt við það þegar einstaklingur eða lögaðili umbreytir slíkum ávinningi, flytur hann, sendir, geymir, aðstoðar við afhendingu hans, leynir honum eða upplýsingum um uppruna hans, eðli, staðsetningu, ráðstöfun eða flutningi ávinnings eða stuðlar á annan sambærilegan hátt að því að tryggja öðrum ávinning af slíkum refsiverðum brotum.“

Ávinningur er hvers kyns hagnaður og eignir hverju nafni sem nefnast, þ.m.t. skjöl sem ætlað er að tryggja réttthafa aðgang að eignum eða öðrum réttindum sem meta má til fjár, sbr. 3. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006, með síðari breytingum.

Þvætti er sjálfstætt refsivert brot samkvæmt 264. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Í 1. mgr. 264. gr. segir eftirfarandi:

„Hver sem tekur við, nýtir eða aflar sér eða öðrum ávinnings af broti á lögum þessum eða af refsiverðu broti á öðrum lögum, eða meðal annars umbreytir slíkum ávinningi, flytur hann, sendir, geymir, aðstoðar við afhendingu hans, leynir honum eða upplýsingum um uppruna hans, eðli, staðsetningu eða ráðstöfun ávinnings skal sæta fangelsi allt að 6 árum.“

Í 3. tölul. 4. gr. almennra hegningarlaga er kveðið á um að refsa skuli eftir íslenskum hegningarlögum fyrir brot gegn 264. gr., framið innan íslenska ríkisins, enda þótt frumbrotið sem ávinningur stafar frá hafi verið framið erlendis og án tillits til hver var að því valdur.

Fjármögnun hryðjuverka er samkvæmt 2. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006, öflun fjár í þeim tilgangi eða með vitneskju um að nota eigi það til að fremja brot sem er refsivert samkvæmt 100. gr. a – 100. gr. c almennra hegningarlaga.

Leiðbeinandi tilmæli um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka

1. Könnun á áreiðanleika viðskiptamanna

1.1 Áreiðanleikakönnun

1. Áreiðanleikakönnun skal ávallt fara fram í þeim tilvikum sem nefnd eru a–e-liðum 4. gr. laga nr. 64/2006. Með áreiðanleikakönnun viðskiptamanns vegna peningabættis og fjármögnunar hryðjuverka er átt við upplýsingaöflun og könnun á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann.
2. Við könnun á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann skal auk laga nr. 64/2006 um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka líta til tilmæla, reglna og upplýsinga frá íslenskum stjórnvöldum. Er þar t.d. átt við tilkynningar Fjármálaeftirlitsins í samræmi við skuldbindingar og samþykktir á alþjóðavettvangi sem Ísland er aðili að, sbr. 16. gr. a laga nr. 87/1998, auglýsingar utanríkisráðuneytisins í Stjórnartíðindum um ráðstafanir til að framfylgja ályktunum öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna um aðgerðir gegn hryðjuverkamönnum og tilmæli FATF.

1.2 Upphaf viðvarandi samningssambands

3. Meginreglan er að viðskiptamaður skuli sanna á sér deili áður en viðvarandi samningssambandi er komið á, sbr. a-lið 4. gr. laga nr. 64/2006.
4. Viðvarandi samningssamband telst hafa stofnast á þeim tímapunkti þegar viðskiptamaður getur og hefur heimild til að nýta sér þjónustu tilkynningarskylds aðila.
5. Dæmi um tímamörk sem marka upphaf viðvarandi samningssambands:
  - Við stofnun innlánsreiknings.
  - Við undirritun lánsamnings eða samnings um þjónustu.
  - Við undirritun eignaleigusamnings í lausafjárkaupum.
  - Við undirritun samnings um eignastýringu.
  - Við undirritun samnings um einkabankaþjónustu.
  - Við afhendingu greiðslukorts til viðskiptamanns.

1.3 Einstök viðskipti

6. Í þeim tilvikum sem einstök viðskipti eru að fjárhæð 15.000 evrur eða meira miðað við opinbert viðmiðunargengi, eins og það er skráð hverju sinni, hvort sem viðskiptin fara fram í einni færslu eða fleirum, skal kanna áreiðanleika viðskiptamanns, sbr. b-lið 4. gr. laga nr. 64/2006. Hið sama á við þegar gjaldeyrisviðskipti eiga sér stað að fjárhæð 1.000 evrur eða meira miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju sinni, hvort sem viðskipti fara fram í einni færslu eða fleirum, sbr. c-lið 4. gr. laganna.
7. Tilkynningarskyldir aðilar skulu sérstaklega vera á varðbergi gagnvart því að hin einstöku viðskipti geta farið fram í fleiri en einni færslu. Þannig kunna einstakar færslur með lægri fjárhæðir en að framan greinir, að tengjast hver annarri og getur heildarfjárhæð viðskiptanna farið yfir fyrrgreind mörk. Telji tilkynningarskyldur aðili að viðskipti fari fram í fleiri en einni færslu, mælist Fjármálaeftirlitið til þess að aflað sé persónuskilríkja viðskiptamanns, í þeim

tilvikum þegar fjárhæðir hinna einstöku viðskipta samkvæmt b-lið 4. gr. laganna eru að jafnvirði 1.000 evrur eða hærri.

8. Fjármálaeftirlitið lítur svo á að stofnun svonefndra gjafareikninga í nafni einstaklinga undir 18 ára aldri séu einstök viðskipti viðkomandi gefanda í skilningi b-liðar 4. gr. laga nr. 64/2006. Gefandinn skal því sanna á sér deili í samræmi við a-lið 1. mgr. 5. gr. laganna, ef viðskiptin fara yfir fjárhæðarmörk b-liðar 4. gr. laganna. Í þeim tilvikum er mælt til þess að auk nafns gjafþega sé skráð nafn lögráðamanns. Fjármálaeftirlitið lítur svo á að þegar gjafþegi getur ráðstafað fjármunum á umræddum reikningi, skuli hann sanna á sér deili í samræmi við lög nr. 64/2006 og tilmæli þessi.

1.4 Upplýsingaöflun

1.4.1 Viðskiptamaður viðstaddur í eigin persónu

9. Grundvallaratriði við áreiðanleikakönnun á viðskiptamanni er að hann sé viðstaddur í eigin persónu til að sanna á sér deili við upphaf viðskipta.
10. Þær aðstæður geta hins vegar verið fyrir hendi að viðskiptamaður getur ekki verið viðstaddur við upphaf viðskipta, t.d. vegna veikinda, fötlunar eða landfræðilegra aðstæðna. Eftirfarandi eru dæmi um aðgerðir tilkynningarskyldra aðila í slíkum tilvikum:
  - Að starfsmenn tilkynningarskylds aðila gætu kannað möguleika á að heimsækja viðskiptamanninn.
  - Sé lítil hætta talin á peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka gæti 8. gr. laga nr. 64/2006, um tímabundna frestun á að sannreyna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamenn átt við, sjá nánar í kafla 2.5. Ákvæðinu er t.d. ætlað að koma til móts við þau tilvik þar sem viðskiptamaður er ekki á staðnum til að sanna á sér deili. Um er að ræða undanþágu frá grundvallarákvæði laganna um upplýsingaöflun. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að tilkynningarskyldur aðili beiti þessu ákvæði af varfærni og eingöngu í undantekningartilvikum.
  - Að öðrum kosti kæmu til skoðunar auknar kröfur samkvæmt 10. gr. laganna, um fjarsölu, sem fjallar einnig um þau tilvik þegar viðskiptamaður er ekki á staðnum til að sanna á sér deili, sjá nánar í kafla 1.7.1.
11. Hafi tilkynningarskyldur aðili vitneskju um eða ástæðu til að ætla að tiltekin viðskipti fari fram í þágu þriðja manns skal viðskiptamaður í samræmi við a- og b-lið 1. mgr. 5. gr. krafinn upplýsinga um hver sá þriðji maður er, sbr. 5. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006.

1.4.2 Upplýsingaöflun og könnun á áreiðanleika upplýsinga

1.4.2.1 Einstaklingar

Upplýsingaöflun

12. Tilkynningarskyldur aðili sem hyggst stofna til samningssambands við viðskiptamann verður að vera sannfærður um að viðskiptamaðurinn sé sá sem hann segist vera og ber að afla fullnægjandi upplýsinga um viðkomandi í þeim tilgangi.
13. Fjármálaeftirlitið telur nauðsynlegt að eftirfarandi upplýsinga frá einstaklingum sé aflað og þær skráðar:
  - Fullt nafn.
  - Kennitala.

- Tilgangur viðskipta.
- Ríkisfang.
- Lögheimili (pósthólfsnúmer er ekki fullnægjandi).
- Símanúmer (heimanúmer eða farsímanúmer) og netfang, þar sem það á við.
- Starf.
- Undirskrift.

Könnun á áreiðanleika upplýsinga

14. Í a-lið 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006 er gerð krafa um að viðskiptamaður sanni á sér deili með framvísun persónuskilríkja sem eru viðurkennd af stjórnvöldum. Mælst er til þess að tilkynningarskyldur aðili kanni áreiðanleika upplýsinga sem einstaklingur veitir við upphaf viðskipta með skoðun viðurkenndra persónuskilríkja og ef ástæða þykir til, með a.m.k. einni af eftirfarandi aðferðum:

- Staðfesta kennitölu viðkomandi með upplýsingum úr Þjóðskrá Íslands. Staðfesta lögheimili með upplýsingum úr Þjóðskrá Íslands.
- Hafa samband við viðskiptamann í gegnum síma, með bréfi eða tölvupósti til að staðfesta uppgefnar upplýsingar. Ótengdur sími, endursendur póstur eða rangt netfang ættu að leiða til frekari eftirgrennslan.
- Fá staðfestingu á gildi opinberra gagna t.d. frá sendiráði, lögbókanda (*notarius publicus*) eða öðrum viðurkenndum aðila sé þess þörf. Þetta ætti t.d. við þegar um erlendan aðila væri að ræða.

Tegundir skilríkja

15. Mismunandi er eftir tegundum skilríkja hvaða upplýsingar koma fram á þeim en nota skal gild skilríki sem gefin eru út af stjórnvöldum eða eru viðurkennd af stjórnvöldum. Með gildum skilríkjum er átt við skilríki sem ekki eru útrunnin. Viðurkennd persónuskilríki samkvæmt 9. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006 eru:

- Vegabréf.
- Ökuskírteini.
- Nafnskírteini.
- Rafræn skilríki sem innihalda fullgild rafræn vottorð sem varðveitt eru á öruggum undirskriftarbúnaði.

16. Fjármálaeftirlitið lítur svo á að með stjórnvöldum í 9. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006 sé bæði átt við íslensk og erlend stjórnvöld.

17. Viðskiptamaður getur aðeins framvísað skilríki sem gefið er út af stjórnvöldum. Þó getur verið um að ræða að stjórnvöld geti viðurkennt skilríki sem gefin eru út af öðrum en þeim og að notkun slíkra skilríkja sé þá heimil til að sanna á sér deili. Framvísi viðskiptamaður skilríki sem gefið er út af öðrum en stjórnvaldi verður að gera kröfu um að skrifleg staðfesting stjórnvalds á gildi þess fylgi með.

18. Staðfest endurrit lögbókanda (*notarius publicus*) eða stjórnvalds af skilríki jafngildir frumriti þess.

1.4.2.2 Lögaðilar

Upplýsingaöflun

19. Tilkynningarskyldur aðili sem hyggst stofna til samningssambands við lögaðila verður að þekkja til og vera sannfærður um tilvist lögaðilans og hverjir eru í forsvari fyrir hann. Í því skyni að kanna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann telur Fjármálaeftirlitið nauðsynlegt að eftirfarandi upplýsinga frá lögaðilum sé aflað og þær skráðar:

- Nafn.
- Kennitala.
- Heimilisfang.
- Deili á prókúruhöfum og öðrum þeim sem hafa sérstaka heimild til að koma fram fyrir hönd viðskiptavinar gagnvart fjármálafyrirtæki, þar með töldum framkvæmdastjórum og stjórnarmönnum. Sjá nánar hér að neðan í kaflanum „Prókúruhafar, framkvæmdastjórar, stjórnarmenn og umboðsmenn“.
- Fullnægjandi upplýsingar um raunverulegan eiganda. Sjá nánar hér að neðan í kafla 1.4.3.
- Tilgangur viðskiptanna.
- Símanúmer og netfang, þar sem það á við.

Könnun á áreiðanleika upplýsinga

20. Með vísan til b-liðar 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006 skulu lögaðilar sanna á sér deili með framlagningu vottorðs úr fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra, sambærilegra upplýsinga úr opinberri skrá eða viðurkenndum gagnagrunni sem sækir upplýsingar í slíka opinbera skrá. Mælst er til þess að upplýsingarnar séu ekki eldri en þriggja mánaða. Mælst er til þess að tilkynningarskyldur aðili kanni áreiðanleika þeirra upplýsinga sem lögaðili veitir við upphaf viðskipta samkvæmt b-lið 1. mgr. 5. gr. laganna og ef ástæða þykir til, gangi úr skugga um lagalega tilvist og form lögaðila með a.m.k. einni af eftirfarandi aðgerðum:

- Skoða ársreikning síðasta reikningsárs ef hann er fyrirliggjandi eða nýjasta útgefna ársreikning. Að öðrum kosti skal skoða stofnefnahagsreikning félagsins.
- Staðreyna að lögaðilinn stundi starfsemi og að starfsemi hans hafi ekki verið lögð niður.
- Afla upplýsinga um fyrri bankaviðskipti lögaðila.
- Heimsækja lögaðilann. Hafa samband við lögaðilann í gegnum síma, bréfleiðis eða með tölvupósti. Ótengdur sími, endursendur póstur eða rangt netfang ættu að leiða til frekari eftirgrennslan.

Prókúruhafar, framkvæmdastjórar, stjórnarmenn og umboðsmenn

21. Prókúruhafar og aðrir þeir sem hafa sérstaka heimild til að koma fram fyrir hönd viðskiptavinar gagnvart fjármálafyrirtæki, þar með taldir framkvæmdastjórar og stjórnarmenn, skulu sanna á sér deili, sbr. b-lið 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006. Fjármálaeftirlitið lítur svo á að aðeins þeir aðilar sem hafa sérstaka heimild til að koma fram fyrir hönd viðskiptavinar og geta eftir atvikum skuldbundið hann, skuli sanna á sér deili með framvísun gildra persónuskilríkja. Jafnframt skulu aðilar sýna fram á að þeir séu réttilega að prókúru eða sérstakri heimild komnir.

22. Þeir aðilar sem hafa umboð til að koma fram fyrir hönd lögaðila, t.d. lögmenn og endurskoðendur, skulu einnig sanna á sér deili með framvísun gildra persónuskilríkja og sýna fram á að þeir hafi slíkt umboð.

Erlendir lögaðilar

23. Í tilviki erlendra lögaðila er mælt til þess að afla sé vottorðs úr sambærilegri opinberri skrá og fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra, eða úr viðurkenndum gagnagrunni sem sækir upplýsingar í slíka opinbera skrá. Ef ekki er unnt að afla slíks vottorðs, skal gildi fyrirbyggjandi upplýsinga um lögaðilann staðfest af öðrum opinberum aðila.

Félagasamtök og önnur sambærileg félög

24. Þegar félagasamtök, húsfélög, nemendafélög, áhugamannafélög eða önnur sambærileg félög eru viðskiptamenn skal leitast við að haga upplýsingaöflun og könnun á áreiðanleika upplýsinga með sambærilegum hætti og um lögaðila sé að ræða, eins og kveðið er á um hér að framan.

1.4.3 Raunverulegur eigandi

25. Tilkynningarskyldur aðili skal afla fullnægjandi upplýsinga um raunverulegan eiganda, sbr. 2. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006. Auk þess skal tilkynningarskyldur aðili afla upplýsinga um raunverulegan eiganda viðskiptamanns sem þegar er í viðskiptum hafi hann ekki þegar gert það, sbr. 4. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006.
26. Með raunverulegum eiganda í skilningi laga nr. 64/2006 er átt við einstakling, einn eða fleiri, sem í raun á starfsemi eða stýrir þeim viðskiptamanni, lögaðila eða einstaklingi, í hvers nafni viðskipti eða starfsemi er stunduð eða framkvæmd, sbr. 4. tölul. 3. gr. laganna.
27. Það kann að vera að ekki sé að finna raunverulegan eiganda að viðskiptamanni en það getur verið í þeim tilfellum þegar eignarhald er svo dreift að það eru engir einstaklingar sem eiga eða stýra viðskiptamanni í skilningi framangreinds. Í því skyni að meta hvort raunverulegur eigandi sé til staðar skal tilkynningarskyldur aðili:
  - Grípa til sanngjarnra ráðstafana til að afla fullnægjandi upplýsinga um einstaklinga sem í raun eiga starfsemi viðskiptamanns eða stýra honum, lögaðila eða einstaklingi. Sanngjarnar ráðstafanir geta m.a. falist í því:
    - að styðjast við opinber gögn um viðskiptamanninn,
    - biðja viðskiptamann að afhenda upplýsingar um raunverulegan eiganda, eða
    - að afla þeirra með öðrum hætti.
28. Með fullnægjandi upplýsingum um raunverulegan eiganda í skilningi framangreinds er átt við að afla sé nafns og kennitölu viðkomandi, sé hún fyrir hendi í tilviki erlends lögaðila.
29. Þegar um lögaðila er að ræða skal leggja sjálfstætt mat á hvort upplýsingar um viðskiptamann og raunverulegan eiganda séu réttar og fullnægjandi.
30. Í þeim tilvikum þar sem óljóst er, hvaða einstaklingur eða einstaklingar í raun eiga eða stjórna lögaðila, sbr. a- og b-lið 4. tölul. 3. gr., getur tilkynningarskyldur aðili þurft að afla eftirfarandi viðbótarupplýsinga:
  - Nánari upplýsinga um eignarhald á lögaðila.
  - Samþykkt lögaðila.
  - Stofnsamnings.
  - Hluthafasamkomulags ef um hlutafélag er að ræða eða annars sambærilegs samkomulags milli eigenda eða stjórnenda lögaðila.

- Hvort hlutum í hlutafélagi er skipt í flokka, þar sem einn hlutabréfaflokkur hefur meiri áhrif en aðrir.
- Hvort aðili á veð í lögaðila og fer með atkvæðisrétt í viðkomandi lögaðila á grundvelli veðsins.
- Annarra samninga sem kunna að vera fyrir hendi og haft geta áhrif á stjórn lögaðila.

1.5 Tímabundin frestun á að sannreyna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamenn

31. Þrátt fyrir meginreglu þess efnis að upplýsingaöflun og áreiðanleikakönnun skuli fara fram áður en til samningssambands er stofnað, er heimilt að fresta því tímabundið samkvæmt 8. gr. laga nr. 64/2006, til þess að trufla ekki eðlilegan framgang viðskipta. Tímabundin frestun er heimil í þeim tilvikum þar sem lítil hætta er talin á peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka og að því tilskildu að viðskiptamaður sanni á sér deili eins fljótt og við verður komið.
32. Ákvæðinu er m.a. ætlað að koma til móts við þau tilvik þar sem viðskiptamaður getur ekki vegna ómöguleika framvísað gildum persónuskilríkjum samkvæmt a-lið 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006 eða er ókleift að vera á staðnum til að sanna á sér deili. Sem dæmi um slík tilvik má nefna ólögráða viðskiptamenn sem ekki eiga gild persónuskilríki og viðskiptamenn sem dvelja á sjúkrastofnun eða dvalarheimili.
33. Framangreint er undanþága frá grundvallarákvæði laganna um upplýsingaöflun og áreiðanleikakönnun áður en til samningssambands er stofnað. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að tilkynningarskyldir aðilar beiti ákvæðinu af varfærni og eingöngu í undantekningartilvikum.
34. Fjármálaeftirlitið telur jafnframt rétt að tilkynningarskyldir aðilar setji sér reglur um hvernig beita skuli tímabundinni frestun upplýsingaöflunar. Slíkar reglur geta tilgreint viðmið um tímamörk frestunar, fjárhæðarmörk og skilgreint aðstæður þar sem lítil hætta er talin á peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Fjármálaeftirlitið telur eðlilegt að haldin sé skrá um tilvik þar sem heimild til tímabundinnar frestunar upplýsingaöflunar hefur verið nýtt.

1.6 Einfölduð könnun á áreiðanleika viðskiptamanna

Viðskiptamenn sem lúta einfaldaðri könnun á áreiðanleika

35. Í 15. gr. laga nr. 64/2006 kemur fram að þegar tilkynningarskyldur aðili hefur aflað fullnægjandi upplýsinga um að viðskiptamaður sé einn af eftirtöldum aðilum er heimilt að beita einfaldaðri áreiðanleikakönnun:
  - Fjármálafyrirtæki, líftryggingafélög og samsvarandi lögaðilar sem hlotið hafa starfsleyfi á Evrópska efnahagssvæðinu (EES) og gerðar eru sambærilegar kröfur til og í lögum nr. 64/2006. Sama gildir um eftirlitsskyld fjármálafyrirtæki frá löndum utan EES sem gerðar eru sambærilegar kröfur til og samkvæmt lögum nr. 64/2006.
  - Félög sem skráð eru á skipulegum verðbréfamarkaði samkvæmt skilgreiningu laga um kauphallir.
  - Íslensk stjórnvöld.
36. Við einfaldaða áreiðanleikakönnun gilda ekki ákvæði 5. og 6. gr. laganna. Ávallt skal þó skrá nafn einstaklings eða lögaðila, kennitölu og heimilisfang.

Tilvik þar sem beita má einfaldaðri könnun á áreiðanleika viðskiptamanna

37. Í eftirfarandi tilvikum er heimilt að beita einfaldaðri könnun á áreiðanleika viðskiptamanna samkvæmt 15. gr. a, sbr. 2. mgr. 15. gr.:

- Þegar staðfest er að greiðsla fyrir viðskipti verði færð til skuldar á viðskiptareikningi á nafni viðskiptamanns í starfandi fjármálafyrirtæki eða samsvarandi lögaðila sem hlotið hefur starfsleyfi á EES nema grunur leiki á að viðskiptin tengist peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Við gerð líftryggingarsamnings hjá fjármálastofnun, sem hlotið hefur starfsleyfi á EES, ef árlegt iðgjald viðskiptamanns frá EES er lægra en 1.000 evrur, miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju sinni, eða ef um er að ræða eingreiðslu iðgjalds sem er lægri en 2.500 evrur, miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju sinni. Ef árlegt iðgjald er hækkað, þannig að það verði hærra en 1.000 evrur, miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju sinni, skal krefjast framvísunar skilríkja, sbr. 5. gr.
- Við útgáfu rafeyris, í skilningi laga um útgáfu og meðferð rafeyris, þegar fjárhæð rafeyris sem geymd er á greiðslumiðli fer ekki yfir 250 evrur þegar um er að ræða greiðslumiðil sem ekki er hægt að endurhlaða, eða fjárhæð rafeyris sem geymd er á greiðslumiðli fer ekki yfir 500 evrur þegar um er að ræða greiðslumiðil sem ekki er hægt að endurhlaða og einungis er notaður í greiðslur innan sama lands, eða heildarfjárhæð rafeyris sem geymd er á greiðslumiðli fer ekki yfir 2.500 evrur á almanaksárinu þegar um er að ræða endurhlaðanlegan greiðslumiðil, nema þegar handhafi innleysir rafeyri að hærri fjárhæð en 1.000 evrur innan sama almanaksárs.

Upplýsingar frá þriðja aðila

38. Tilkynningarskyldur aðili sem treystir á upplýsingar frá þriðja aðila samkvæmt 16. gr. laga nr. 64/2006, skal leitast við að:

- Fá nauðsynlegar og áreiðanlegar upplýsingar um hvernig sá aðili stendur að áreiðanleikakönnun viðskiptamanna.
- Gera fullnægjandi ráðstafanir til að fullvissa sig um að afrit af viðeigandi skjölum sem sanna deili á viðskiptamanni og öðrum skjölum áreiðanleikakönnunar verði láttin í té án tafar sé þess óskað.
- Fullvissa sig um að þriðji aðili fullnægi kröfum sem eru sambærilegar við þær sem gerðar eru í lögum nr. 64/2006, lúti eftirliti sambærilegu við eftirlit með íslenskum fjármálafyrirtækjum og hafi starfsreglur og starfsaðferðir í samræmi við tilmæli FATF.
- Tryggja að þriðji aðili uppfylli skyldur sínar og gera um það skriflegan samning þar sem nánar er kveðið á um framkvæmd upplýsingagjafarinnar.

1.7 Auknar kröfur til könnunar á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann

1.7.1 Fjarsala

39. Þegar viðskiptamaður er ekki viðstaddur í eigin persónu til að sanna á sér deili við upphaf viðskipta skulu gerðar auknar kröfur til upplýsingaöflunar um hann ásamt því að krefjast þess að fyrsta greiðsla skuli gerð í nafni viðskiptamannsins og af reikningi sem hann hefur stofnað í starfandi fjármálafyrirtæki, sbr. 10. gr. laga nr. 64/2006. Viðhafa skal jafn góðar starfsaðferðir til að sanna deili á viðskiptamanni og væri hann viðstaddur í eigin persónu. Auknar kröfur til upplýsingaöflunar samkvæmt framangreindu geta m.a. falist í einni af eftirfarandi aðgerðum:

- Auðkenningu með rafrænum skilríkjum sem inniheldur fullgild rafræn vottorð sem

varðveitt eru á öruggum undirskriftarbúnaði, sbr. III. og IV. kafli laga nr. 28/2001 um rafrænar undirskriftir eða sambærileg löggjöf erlendis.

- Frekari upplýsingar um uppruna fjármagns.
- Staðfestingu á áreiðanleika gagna sem er aflað, t.d. frá opinberum aðila, fjármálafyrirtæki, vinnuveitanda, aðila sem starfrækir viðurkenndan gagnagrunn eða öðrum viðurkenndum aðilum.
- Öflun viðbótargagna um viðskiptamann, svo sem um fyrri bankaviðskipti, auk frekari sannana um lögheimili.

40. Sem dæmi um fjarsölu má nefna:

- Viðskiptasamband, þjónusta og viðskiptafærsla sem á sér stað yfir Internetið eða með bréfpósti.
- Símaþjónusta.
- Notkun annarra rafrænna fjarskiptamiðla í viðskiptum.

41. Reglubundið eftirlit samkvæmt 6. gr. laga nr. 64/2006 með viðskiptasambandi þar sem gerðar eru auknar kröfur til áreiðanleikakönnunar skal vera í samræmi við hinar auknu kröfur.

1.7.2 Einstaklingar í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla

42. Fjallað er um samningssamband eða viðskipti við einstaklinga sem teljast vera í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla og eru búsettir erlendis í 12. gr. laga nr. 64/2006. Meta skal hvort viðskiptamaður telst vera í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla sinna en til þess hóps teljast þeir sem eru eða hafa verið háttsettir í opinberri þjónustu og nánasta fjölskylda þeirra eða einstaklingar sem vitað er að eru nánir samstarfsmenn þeirra.

43. Samkvæmt ákvæðinu skal afla samþykkis frá yfirstjórn áður en stofnað er til viðskipta við slíka aðila. Hið sama gildir um heimild til að halda áfram viðskiptum ef viðskiptamaður sem er þegar í viðskiptasambandi telst síðar falla í þennan hóp. Með yfirstjórn er ekki átt við að þörf sé á að leita samþykkis stjórnar tilkynningarskylds aðila heldur nægir að leita til næsta stjórnunarstigs fyrir ofan þann starfsmann sem um ræðir.

44. Grípa skal til viðeigandi ráðstafana til að sannreyna uppruna fjármuna sem notaðir eru í slíku viðskiptasambandi. Með því er átt við að afla eftir föngum upplýsinga um eignir og tekjur viðkomandi til að geta metið hvort viðskiptin séu í eðlilegum tengslum við fjárhagslega stöðu hans.

45. Reglubundið eftirlit tilkynningarskylds aðila samkvæmt 6. gr. laga nr. 64/2006 með slíku viðskiptasambandi, skal vera í samræmi við hinar auknu kröfur sem felast í 12. gr. laganna.

46. Nánari skilgreiningu á því hverjir teljast einstaklingar í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla, samkvæmt 12. gr. laganna má finna í reglugerð nr. 811/2008 um einstaklinga í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla með tilliti til aðgerða gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka.

1.7.3 Millibankaviðskipti og lánastofnanir án raunverulegrar starfsemi

47. Í 11. gr. laga nr. 64/2006 kemur fram að í millibankaviðskiptum yfir landamæri, við aðila frá löndum utan EES, skuli fjármálafyrirtæki sem lögin gilda um uppfylla ákveðin skilyrði. Þau skilyrði eru eftirfarandi:

- Afla upplýsinga um starfsemi gagnaðilans og meta út frá opinberum gögnum orðstír

viðkomandi og staðreyna gæði eftirlits hjá honum.

- Leggja mat á eftirlit gagnaðilans og reyna eftir fremsta megni að fullvissa sig um að ekki fari fram peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Afla samþykkis frá yfirstjórn áður en millibankaviðskiptum er komið á. Með því er átt við að leita til næsta stjórnunarstigs fyrir ofan þann starfsmann sem um ræðir.
- Skrásetja skyldur hvors aðila fyrir sig samkvæmt lögum nr. 64/2006.
- Fá staðfest þegar um greiðslustreymisreikninga er að ræða, að gagnaðillinn hafi fullnægt skilyrðum 1. og 2. mgr. 5. gr. um áreiðanleikakönnun og meti reglulega upplýsingar um viðskiptamenn sem hafa beinan aðgang að reikningum hjá fjármálafyrirtæki sem lögin gilda um og geti veitt viðeigandi upplýsingar um viðskiptamann sé þess óskað.

48. Með millibankaviðskiptum í skilningi framangreinds er átt við það þegar banki veitir öðrum banka þjónustu í formi greiðslujöfnunar, lausafjárstýringar, skammtímalánveitinga eða fjárfestinga o.fl.

49. Fjármálaeftirlitið mælist til að tilkynningarskyldir aðilar gangi úr skugga um það með fullnægjandi hætti að bankar innan EES, sem ætlunin er að stofna til millibankaviðskipta við, starfi í samræmi við þær kröfur sem gerðar eru til fjármálafyrirtækja innan EES og í samræmi við kröfur FATF.

50. Tilkynningarskyldir aðilar geta aflað upplýsinga um viðkomandi banka samkvæmt 11. gr. laganna, t.d. með því að leggja spurningalista fyrir viðkomandi banka og gera kröfu um að svör séu staðfest af innri endurskoðanda, ábyrgðarmanni vegna aðgerða gegn peningaþvætti hjá viðkomandi banka eða með staðfestingu erlends eftirlitsaðila.

51. Millibankaviðskipti við lánastofnanir án raunverulegrar starfsemi (einnig nefnt skelbankar, e. *Shellbanks*) eru óheimil samkvæmt 13. gr. laga nr. 64/2006. Staðbundinn fulltrúi eða almennur starfsmaður lánastofnunar innan lögsögu tiltekins ríkis nægir ekki til þess að lítið sé svo á að raunveruleg starfsemi eða stjórnun sé til staðar hjá lánastofnun.

1.7.4 Nafnleynd í viðskiptum

52. Tilkynningarskyldir aðilar ættu ekki að stofna til nafnlausra viðskipta eða til viðskipta með nöfnum sem eru augljóslega tilbúningur.

53. Bent er á ákvæði 14. gr. laga nr. 64/2006 þar sem kveðið er á um að tilkynningarskyldir aðilar skuli sýna sérstaka varúð þegar um er að ræða nýja tækni, vöru eða viðskipti þar sem hvatt er til nafnleyndar og skuli gera ráðstafanir til að koma í veg fyrir að slík viðskipti séu notuð til peningaþvættis eða fjármögnunar hryðjuverka. Það er sérstaklega mikilvægt að tilkynningarskyldir aðilar hafi yfir að ráða viðeigandi stefnu og ferlum til þess að takast á við sérstakar áhættur sem eru samfara viðskiptum sem fara ekki fram augliti til auglitis.

1.8 Reglubundið eftirlit

54. Í 6. gr. laga nr. 64/2006 er kveðið á um að tilkynningarskyldir aðilar skuli hafa reglubundið eftirlit með samningssambandinu við viðskiptamenn sína til að tryggja að viðskipti þeirra séu í samræmi við fyrirbyggjandi upplýsingar um þá, t.d. með athugun á viðskiptum sem eiga sér stað á meðan á samningssambandinu stendur. Upplýsingar um viðskiptamenn skulu uppfærðar og frekari upplýsinga aflað í samræmi við lög þessi eftir því sem þörf krefur. Reglubundna eftirlitið nær til allra viðskiptamanna sem teljast vera í samningssambandi við hinn tilkynningarskylda aðila.

55. Reglubundið eftirlit með viðskiptamanni sem felur í sér aukna hættu á peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka er ítarlegra heldur en ef slík hættu er talin minni. Tilkyningarskyldum aðilum er því heimilt að haga reglubundnu eftirliti með hliðsjón af því hversu mikil hættu er á peningþvætti eða fjármögnun hryðjuverka.
56. Sem dæmi um tilvik þar sem kann að vera unnt að gera meiri kröfur til reglubundins eftirlits, s.s. með öflun nýrra upplýsinga, má nefna:
- Breytingar á viðskiptasambandinu.
  - Færslur sem fara upp fyrir tiltekin fjárhæðarmörk.
  - Ör velta á reikningi sem er í ósamræmi við innstæðu hans.
  - Færslur sem falla utan venjubundins viðskiptamynsturs viðskiptamanns.
57. Sem dæmi um tilvik þar sem kann að vera unnt að gera minni kröfur til reglubundins eftirlits má nefna:
- Lítil velta á reikningi, s.s. þegar um er að ræða orlofsreikninga og gjafareikninga.
  - Viðskiptamenn sem hafa verið í löngu viðskiptasambandi við hinn tilkyningarskylda aðila.
  - Aldraðir viðskiptamenn (ellilífeyrisþegar).
  - Ófjárráða viðskiptamenn (börn og aðrir ófjárráða einstaklingar).
  - Húsfélög, félagasamtök, áhugamannafélög og nemendafélög.

1.9 Áhættumat

1.9.1 Inngangur

58. Tilkyningarskyldum aðilum er heimilt að beita ákvæðum 5. og 6. gr. laga nr. 64/2006 og ákvæðum III. og IV. kafla laganna á grundvelli áhættumats þar sem umfang upplýsingaöflunar og annarra ráðstafana samkvæmt lögnum gagnvart hverjum viðskiptamanni byggist á mati á hættu á peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Aðilum er skylt að setja sér reglur um framkvæmd þessa, ætli þeir að nýta heimildina og skulu reglurnar staðfestar af Fjármálaeftirlitinu, sbr. 1. mgr. 7. gr. sömu laga.
59. Reglur um framkvæmd áhættumats tilkyningarskylds aðila skulu sniðnar að þeirri starfsemi sem viðkomandi aðili stundar. Til að mynda þurfa reglur um framkvæmd áhættumats hjá viðskiptabanka eða sparisjóði að vera með öðrum hætti en slíkar reglur hjá fjármálafyrirtæki sem hefur ekki leyfi til móttöku innlána. Tilkyningarskyldir aðilar skulu uppfæra reglur um framkvæmd áhættumats með reglubundnum hætti eftir því sem breytingar verða á starfsemi viðkomandi aðila.
60. Við framkvæmd áhættumats er æskilegt að tilkyningarskyldur aðili nýti sömu aðferðir við áhættustýringu sem tengjast aðgerðum gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka og almennt eru notaðar í áhættustýringu viðkomandi aðila, s.s. hvað varðar stefnu, verklag og verkferla.
61. Rétt er að geta þess að tiltekin ákvæði í lögum nr. 64/2006 byggja að ákveðnu leyti á áhættumati, s.s. ákvæði er varða fjarsölu, millibankaviðskipti, viðskiptamenn í áhættuhópi vegna stjórn mála legra tengsla, nýja tækni, vöru eða viðskipti þar sem hvatt er til nafnleyndar og viðskiptamenn sem lúta einfaldaðri áreiðanleikakönnun.

1.9.2 Framkvæmd áhættumats

1.9.2.1 Almennt

62. Framkvæmd áhættumats felst fyrst og fremst í því að tilgreina tilteknar tegundir áhættuþátta sem taka mið af starfsemi hins tilkynningarskylda aðila en nánar er fjallað um hverja tegund fyrir sig í kafla 1.9.2.2. Ef áhættumat leiðir í ljós aukna hættu á peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka vegna tiltekins viðskiptamanns skal gera auknar kröfur til áreiðanleikakönnunar og reglubundins eftirlits eins og nánar verður fjallað um í kafla 1.9.2.3.

1.9.2.2 Tegundir áhættu

63. Skilgreindar hafa verið fjölmargar tegundir áhættu. Þær megintegundir sem horfa ber til við framkvæmd áhættumats eru eftirfarandi:

- Áhætta vegna tiltekinna viðskiptamanna.
- Áhætta sem tengist tilteknum ríkjum eða ríkjasvæðum.
- Áhætta vegna tiltekinna vöru eða þjónustu.

64. Tilkynningarskyldir aðilar skulu miða við framangreindar áhættutegundir við framkvæmd áhættumats með það að leiðarljósi að koma auga á aukna hættu vegna tiltekinna viðskiptamanna.

65. Framangreindar áhættutegundir þarf að skoða heildstætt og kanna innbyrðis tengsl þeirra. Rétt er að geta þess að það kann að vera að einn viðskiptamaður falli undir fleiri en eina tegund áhættu.

66. Til viðbótar við framangreindar tegundir áhættu getur verið nauðsynlegt að taka mið af öðrum þáttum. Þessir viðbótaráhættuþættir geta haft áhrif á áhættustig viðskiptamanns, til hækkunar eða lækkunar, og geta m.a. verið:

- Tegund viðskiptamanns, t.d. hvort um sé að ræða einstakling eða lögaðila.
- Viðskiptasaga viðskiptamanns, t.d. lengd viðskiptasambands.
- Tilgangur viðskiptanna.
- Eðli starfsemi viðskiptamanns, t.d. hvort viðskiptamaður stundar starfsemi yfir landamæri.
- Umfang viðskiptanna.
- Uppruni fjármagns viðskiptamanns.
- Þekking tilkynningarskylds aðila á lögum og reglum í því ríki sem viðkomandi viðskiptamaður hefur staðfestu.

Áhætta vegna tiltekinna viðskiptamanna

67. Tilkynningarskyldir aðilar skulu meta hvort tiltekinn viðskiptamaður skapi meiri hættu á peningaþvætti eða hvort slík hættu sé minni en almennt er. Mat á þeim áhættuþáttum sem lýst er hér að framan gegnir mikilvægu hlutverki í þessari ákvörðun. Eftirfarandi einkenni á viðskiptamanni geta bent til aukinnar hættu á peningaþvætti:

- Hergagnaframleiðendur, bæði seljendur og milliliðir.
- Starfsemi sem krefst mikillar notkunar reiðufjár, m.a.:
  - Peninga- og verðmættasendingarþjónustur.
  - Gjaldeyrisskiptastöðvar.

- Spilavíti, fjárhættuspil og tengd starfsemi.
  - Fyrirtæki sem stunda starfsemi sem almennt krefst ekki mikillar notkunar reiðufjár en velta umtalsverðu magni af reiðufé vegna tiltekinna viðskipta.
- Góðgerðasamtök og önnur samtök sem ekki eru rekin í hagnaðarskyni og sem lúta ekki eftirliti, sérstaklega ef þau stunda starfsemi yfir landamæri.
  - Aðilar sem eiga viðskipti með verðmætar vörur, t.d. aðilar sem eiga viðskipti með skartgripi, eðalsteina eða eðalmálma, listmuna- og fornmunasalar, uppboðshaldarar og fasteignasalar og -miðlarar.
  - Reikningar fyrir vörsluaðila, svo sem endurskoðendur, lögmenn eða aðra fagaðila fyrir hönd viðskiptamanna þeirra þar sem hinn tilkynningarskyldi aðili fær ekki upplýsingar um deili á þeim. Slíkir reikningar geta einnig falið í sér aukna áhættu í þeim tilvikum þar sem hinn tilkynningarskyldi aðili reiðir sig á upplýsingar um áreiðanleikakönnun af hálfu vörsluaðilans.
  - Notkun eða þátttaka milliliða í viðskiptasamböndum. Þó getur þátttaka milliliðar sem þarf að uppfylla kröfur á sviði aðgerða gegn peningabætti og lýtur eftirliti eða að öðru leyti beitir fullnægjandi verklagi, falið í sér minni hættu á peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.
  - Háttsettir erlendir stjórnámamenn, þeirra nánasta fjölskylda og tengdir aðilar (einstaklingar í áhættuhópi vegna stjórnámatengsla, sbr. 12. gr. laga nr. 64/2006 og ákvæði reglugerðar nr. 811/2008 um einstaklinga í áhættuhópi vegna stjórnámalalegra tengsla með tilliti til aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka).
  - Viðskiptamaður sem vegna eðlis, uppbyggingar eða viðskiptasambands gerir tilkynningarskyldum aðila erfiðara fyrir að kanna áreiðanleika viðskiptamanns, s.s erlendir ríkisborgarar sem eru ekki búsettir á Íslandi, erlendir lögaðilar sem ekki hafa starfsstöðvar á Íslandi og innlendir eða erlendir lögaðilar sem virðast ekki hafa viðskiptalegan tilgang eða þar sem erfitt er að afla upplýsinga um raunverulegan eiganda, geta gefið vísbendingar um meiri hættu á peningabætti.

Áhætta sem tengist tilteknum ríkjum eða ríkjasvæðum

68. Mikilvægt er að tilkynningarskyldir aðilar þekki ríki eða ríkjasvæði sem geta falið í sér aukna hættu á peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Tilkynningarskyldir aðilar skulu meta þá áhættuþætti sem tengjast því að stofna til viðskiptasambands og stunda viðskipti við viðskiptamenn frá tilteknum ríkjum eða ríkjasvæðum. Landfræðileg áhætta ein og sér ákvarðar þó ekki í öllum tilvikum áhættustig viðskiptamannsins eða viðskiptanna.

69. Áhættusöm ríki geta m.a. verið:

- Ríki sem hafa sætt refsiaðgerðum, viðskiptabanni eða sambærilegum aðgerðum á alþjóðlegum vettvangi, t.d. af Sameinuðu þjóðunum.
- Ríki sem FATF hefur gefið yfirlýsingu um að gæta skuli sérstakrar varúðar í viðskiptum við, eða hafa ekki sýnt nægilegan samstarfsvilja vegna aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Einnig ríki sem hafa lýst yfir vilja til að framfylgja aðgerðaráætlun, sem unnin hefur verið í samstarfi við FATF, til að taka á annmörkum innan ríkisins, en ekki náð að framfylgja henni með fullnægjandi hætti.
- Ríki sem samkvæmt áreiðanlegum heimildum styðja við hryðjuverkastarfsemi.
- Önnur ríki þar sem tilkynningarskyldur aðili telur að aukin hættu sé til staðar vegna fyrri viðskiptasögu eða annarra atriða.

Áhætta vegna tiltekinna vöru eða þjónustu

70. Tilkynningarskyldir aðilar skulu sýna sérstaka varúð þegar um er að ræða nýja tækni, vöru eða viðskipti þar sem hvatt er til nafnleyndar, sbr. 14. gr. laga nr. 64/2006. Viðskipti með

vörur eða þjónustu þar sem meiri hættu getur verið á peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka eru m.a.:

- Fjarsala, sbr. 10. gr. laganna og kafla 2.7.1 í tilmælum þessum.
- Millibankaviðskipti, sbr. 11. gr. laganna og kafla 2.7.3 í tilmælum þessum.
- Einkabankþjónusta, þ.e. eignastýring bundin tilteknum skilyrðum.
- Reikningar sem notaðir eru í þágu þriðja manns jafnvel þótt fjármálafyrirtæki sé skráð fyrir reikningnum.
- Greiðslustreymisreikningar.
- Útlán sem tryggð eru með reiðufé eða hlutabréfum.

1.9.2.3 Áreiðanleikakönnun og reglubundið eftirlit þegar auknar líkur eru á peningþvætti

71. Í þeim tilvikum þegar mat hins tilkynningarskylda aðila hefur leitt í ljós aukna áhættu vegna tiltekins viðskiptamanns skal gera auknar kröfur til áreiðanleikakönnunar, bæði við upphaf viðskipta og í reglubundnu eftirliti.

72. Í framangreindum tilvikum skal við stofnun samningssambands eða áður en millifærsla er framkvæmd, aflað viðbótargagna um viðskiptamann, s.s. um starfsemi, fyrri bankaviðskipti og frekari sannana um lögheimili, og þess krafist að fyrsta færsla verði framkvæmd í nafni viðkomandi viðskiptamanns og af reikningi sem hann hefur sjálfur stofnað til í starfandi fjármálafyrirtæki, sbr. 2. mgr. 7. gr. laga nr. 64/2006. Að auki kann að vera nauðsynlegt að grípa til einhverra af eftirfarandi ráðstöfunum:

- Staðfesta áreiðanleika gagna sem er aflað, t.d. frá opinberum aðila, fjármálafyrirtæki, vinnuveitanda eða öðrum aðila.
- Meta út frá opinberum gögnum orðstír viðskiptamanns, staðreyna gæði eftirlits hjá honum, þar sem það á við, og fullvissa sig um að ekki fari fram peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Afla samþykkis frá stjórnanda á næsta stjórnunarstigi fyrir ofan þann starfsmann sem um ræðir, áður en viðskiptum er komið á.
- Sannreyna uppruna fjármuna sem eru notaðir í samningssambandinu eða viðskiptunum, m.a. afla upplýsinga um eignir og tekjur viðkomandi til að geta metið hvort viðskiptin séu í eðlilegum tengslum við fjárhagslega stöðu hans.

73. Ef um er að ræða fjarsölu, millibankaviðskipti eða einstaklinga í áhættuhópi vegna stjórnómálagra tengsla skal eftir sem áður fylgja ákvæðum III. kafla laga nr. 64/2006 og viðeigandi leiðbeiningum í tilmælum þessum.

1.10 Varðveisla gagna

74. Varðveita skal afrit af persónuskilríkjum viðskiptamanna og öðrum gögnum sem krafist er, eða fullnægjandi upplýsingar úr þeim, í a.m.k. 5 ár frá því að viðskiptum lýkur eða einstök viðskipti hafa átt sér stað, sbr. 6. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006.

75. Upplýsingar sem skráðar eru vegna einstakra viðskipta sem ná fjárhæðamörkum b- og c-liða 4. gr. laganna í fleiri en einni færslu, skulu einnig varðveittar í samræmi við 6. mgr. 5. gr. laganna.

76. Gögnin skulu varðveitt með skipulegum og öruggum hætti, þannig að fullnægjandi yfirsýn sé tryggð og að unnt sé að bregðast skjótt við fyrirspurnum frá lögreglu og Fjármálaeftirlitinu.

Afmörkun fimm ára varðveislutíma

77. Þegar um viðvarandi viðskiptasamband er að ræða skal miðað við þann dag sem viðskiptasambandi lýkur. Þetta á bæði við um upplýsingar sem aflað er í upphafi viðskiptasambands og upplýsinga sem aflað er vegna viðvarandi eftirlits. Þegar um einstakar viðskiptafærslur er að ræða, skal miða við þann dag sem færslan er framkvæmd.

78. Þegar annarra gagna er aflað, skal miða við þann dag þegar gagna var aflað eða upplýsingar voru skráðar. Þetta á einkum við um upplýsingar sem aflað er í tengslum við athugun á grunsamlegum og óvenjulegum færslum, sbr. 3. mgr. 23. gr. laganna og 2. kafla tilmæla þessara.

2. Rannsóknarskylda og tilkynningarskylda

2.1 Rannsóknarskylda

79. Tilkynningarskyldum aðilum er skylt að láta athuga gaumgæfilega öll viðskipti og fyrirhuguð viðskipti sem grunur leikur á að rekja megi til peningaþvættis eða fjármögnunar hryðjuverka og tilkynna lögreglu um viðskipti þar sem slík tengsl eru talin vera fyrir hendi, sbr. 17. gr. laga nr. 64/2006.

Grunsamleg eða óvenjuleg viðskipti

80. Sem dæmi um slík tilvik má nefna:

- Þegar viðskiptamaður sannar ekki á sér deili með fullnægjandi hætti.
- Þegar viðskiptamaður gefur ekki upplýsingar um tilgang fyrirhugaðra viðskipta.
- Þegar viðskiptamaður gefur ótrúverðugar upplýsingar, t.d. með hliðsjón af öðrum fyrirliggjandi upplýsingum og umfangi viðskipta.
- Ef um háar fjárhæðir er að ræða þar sem greitt er með reiðufé.
- Ef ætla má að viðskipti fari fram í þágu þriðja manns og viðskiptamaður neitar að veita upplýsingar um þriðja mann.
- Viðskipti sem ekki virðast hafa fjárhagslegan eða lögmætan tilgang.
- Viðskipti eru óvenjuleg, mikil eða flókin, með hliðsjón af venjubundinni starfsemi viðskiptamannsins.

Athugun á grunsamlegum eða óvenjulegum viðskiptum

81. Kanna skal bakgrunn og tilgang slíkra viðskipta að því marki sem unnt er. Slík athugun ætti m.a. að felast í eftirfarandi aðgerðum:

- Afla nauðsynlegra upplýsinga um viðskiptamann og fyrirhuguð viðskipti.
- Kanna áreiðanleika fyrirliggjandi gagna.
- Leggja sjálfstætt mat á fyrirliggjandi gögn og upplýsingar.
- Gera skriflega skýrslu, sbr. 3. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006, þar sem fram kemur m.a.:
  - Skrá yfir fyrirliggjandi gögn og upplýsingar.
  - Aðgerðir sem gripið var til, m.a. varðandi upplýsingaöflun og framkvæmd viðskipta.
  - Niðurstöður athugunar, þ.e. hvort tilkynna beri lögreglu.

82. Gögn sem aflað er samkvæmt framangreindu skulu vera nægilega ítarleg til þess að unnt sé að átta sig á eðli viðskiptanna og til að nota megi þau sem sönnunargögn í refsímáli.

83. Hafa ber í huga að athugun getur leitt í ljós samband á milli ólíkra viðskiptaaðgerða (sem hver um sig sýnist eðlileg) sem bent getur til þess að viðskiptin í heild gætu tengst refsiverðum verknaði.
84. Ekki er gerð krafa um að starfsmenn myndi sér skoðun á eða hafi rökstuddan grun um hvers konar afbrot liggur að baki peningabætti.

2.2 Tilkynningarskylda til lögreglu

85. Ef athugun samkvæmt framangreindu leiðir til að vitneskja eða grunur um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka vaknar ber að tilkynna um viðskiptin til lögreglu, sbr. 1. mgr. 17. gr. laga nr. 64/2006. Skytt er að forðast slík viðskipti. Í tilkynningu skal taka fram innan hvaða frests tilkynningarskyldum aðila er skytt að framkvæma viðskiptin. Ef ekki er unnt að koma í veg fyrir viðskiptin eða stöðvun þeirra gæti hindrað lögsókn á hendur þeim sem hafa hagnað af viðskiptunum skal lögreglu tilkynnt um viðskiptin um leið og þau hafa farið fram, sbr. 18. gr. laganna.
86. Tilkynningarskyldum aðilum er skytt að sjá til þess að viðskiptamaður eða annar utanaðkomandi aðili fái ekki vitneskju um að lögreglu hafi verið sendar upplýsingar samkvæmt 17. eða 18. gr. laga nr. 64/2006 eða um rannsókn vegna gruns um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka, sbr. 20. gr. laganna.

3. Innra eftirlit, innri reglur o.fl.

3.1 Ábyrgðarmaður

87. Tilkynningarskyldum aðilum er skytt samkvæmt 22. gr. laga nr. 64/2006, að tilnefna aðila úr hópi stjórnenda sem sérstakan ábyrgðarmann vegna aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka (hér eftir ábyrgðarmaður). Slíkur ábyrgðarmaður annast tilkynningar í samræmi við ákvæði 17. og 18. gr. laganna og ber ábyrgð á að mótaðar séu samræmdar starfsaðferðir sem stuðla skulu að eftirfylgni við lögin. Ábyrgðarmaður hefur skilyrðislausan aðgang að áreiðanleikakönnun viðskiptamanna, viðskiptum eða beiðnum um viðskipti ásamt öllum öðrum þeim gögnum sem skipt geta máli að hans mati. Lögreglu og Fjármálaeftirlitinu skal tilkynnt um tilnefningu ábyrgðarmanns og hvaða stöðu hann gegnir innan viðkomandi tilkynningarskylds aðila.

Staða ábyrgðarmanns

88. Staða ábyrgðarmanns fer eftir stærð og umfangi hins tilkynningarskylda aðila. Í smærri tilkynningarskyldum aðilum, þar sem fáir starfsmenn eru, kann að vera eðlilegt að framkvæmdastjóri gegni stöðu ábyrgðarmanns. Í öðrum tilvikum getur ábyrgðarmaður verið framkvæmdastjóri ákveðins sviðs, forstöðumaður eða regluvörður. Tryggt þarf að vera að staða ábyrgðarmanns sé með þeim hætti að hann sé nægilega sjálfstæður til þess að geta sinnt skyldum sínum. Með því er m.a. átt við að ábyrgðarmaður hafi í krafti stöðu sinnar aðgang að nauðsynlegum upplýsingum og geti sent tilkynningar til lögreglu vegna grunsemda um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka án íhlutunar annarra, hvort heldur næstu yfirmanna eða stjórnar tilkynningarskylda aðilans. Tilnefna þarf staðgengil ábyrgðarmanns og skal hann gegna stöðunni í forföllum ábyrgðarmanns.
89. Mikilvægt er að ábyrgðarmaður komi úr hópi stjórnenda m.a til að tryggja að hann geti í starfi sínu:

- Haft tímanlegan aðgang að öllum viðeigandi upplýsingum um viðskiptamenn og

viðskiptafærslum sem tilkynning beinist að.

- Lagt sjálfstætt mat á tilkynningar sem honum berast.
- Sent tilkynningu til lögreglu vegna gruns um peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka án aðkomu annarra.
- Brugðist skjótt við fyrirspurnum frá lögreglu eða Fjármálaeftirlitinu.

Starfsskyldur ábyrgðarmanns

90. Mælst er til þess að í starfsskyldum ábyrgðarmanns felist m.a. að:

- Taka á móti tilkynningum um grun um peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka frá starfsmönnum, skrá þær og varðveita ásamt öðrum gögnum á fullnægjandi hátt.
- Gera ráðstafanir til að afla nauðsynlegra upplýsinga í tengslum við tilkynningar frá starfsmönnum.
- Framkvæma eigin rannsóknir og úttektir á tilkynningum á grundvelli allra aðgengilegra upplýsinga.
- Sjá til þess að skrifuð sé skýrsla um tilkynningar, sbr. 3. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006.
- Senda til lögreglu tilkynningar um vitneskju eða grun um peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Hafa umsjón með samskiptum við stjórnvöld vegna laga nr. 64/2006 og tryggja að slík samskipti séu skilvirk.
- Afla sér upplýsinga um og nota tilmæli og leiðbeiningar Fjármálaeftirlitsins, annarra stjórnvalda og alþjóðlegra stofnana, s.s. FATF.
- Gera viðeigandi ráðstafanir til að viðhalda þekkingu sinni, t.d. með því að sækja námskeið, ráðstefnur og fyrirlestra um efnið.
- Hafa umsjón með þjálfun og fræðslu annarra starfsmanna um málaflokkinn.
- Leggja mat á hættu á peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka innan einstakra sviða eða rekstrareininga, m.a. út frá fjölda tilkynninga og umfangi og eðli starfseminnar.
- Sjá til þess að mótaðar séu samræmdar starfsaðferðir hjá tilkynningarskyldum aðila sem stuðli að góðri framkvæmd á sviði aðgerða gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Framkvæma reglulega eftirfylgni með viðhöfðum starfsaðferðum hjá tilkynningarskyldum aðila og gera úrbætur eftir því sem við á.
- Taka þátt í að móta aðferðir við framkvæmd áhættumats, ef slíku mati samkvæmt 7. gr. laga nr. 64/2006 er beitt.
- Tryggja að stjórn sé nægilega upplýst um áhættur að því er varðar aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka og að hún taki virkan þátt í að draga úr og stýra slíkum áhættum.
- Árleg skýrslugjöf til stjórnar tilkynningarskylds aðila.

Skýrsla til stjórnar um störf ábyrgðarmanns

91. Í árlegri skýrslu ábyrgðarmanns til stjórnar tilkynningarskylds aðila skal m.a. koma fram:

- Mat á því hvernig skriflegar innri reglur og innra eftirlit samræmist löggjöf, leiðbeiningum, tilmælum og upplýsingum frá Fjármálaeftirlitinu, öðrum stjórnvöldum og tilmælum FATF.
- Umfjöllun um það hvernig brugðist hafi verið við tilkynningum og upplýsingum frá Fjármálaeftirlitinu og öðrum stjórnvöldum.
- Upplýsingar um fjölda tilkynninga til ábyrgðarmanns, athugun hans á þeim og hve margar voru sendar lögreglu.

- Upplýsingar um samræmda flokkun tilkynninga, t.d. eftir starfssviðum, rekstrareiningum eða tegundum viðskipta, sem getur gefið tölfræðilega yfirsýn yfir málaflokkinn og auðveldað greiningu hjá tilkynningarskyldum aðila.
- Upplýsingar um þjálfun og fræðslu starfsmanna.
- Upplýsingar um það sem er ábótavant í starfsaðferðum tilkynningarskylds aðila og ábendingar um úrbætur.
- Stjórn tilkynningarskylds aðila skal taka skýrsluna til umfjöllunar á stjórnarfundum, leggja mat á hana og efni hennar og kveða á um aðgerðir til úrbóta sé þess þörf.

3.2 Innra eftirlit o.fl.

92. Í 23. gr. laga nr. 64/2006 er fjallað um innra eftirlit. Stjórn tilkynningarskylds aðila ber ábyrgð á að fyrir hendi séu skriflegar innri reglur og innra eftirlit og að framkvæmd þess sé fullnægjandi til að koma í veg fyrir að starfsemi þeirra sé misnotuð í tengslum við peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Þar skal m.a. fjalla um áreiðanleikakönnun viðskiptamanna, tilkynningarskyldu, varðveislu gagna og viðskipti sem krefjast sérstakrar varúðar.

Skriflegar innri reglur

93. Skriflegar innri reglur gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka samkvæmt 1. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006 ættu m.a. að fjalla um:

- Áreiðanleikakönnun viðskiptamanns.
- Upplýsingaöflun við áreiðanleikakönnun.
- Skráningu og varðveislu gagna.
- Viðskipti sem krefjast sérstakrar varúðar.
- Skyldu starfsmanna til að tilkynna ábyrgðarmanni tafarlaust um grun um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Meðferð tilkynninga um ætlað peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Ábyrgð og hlutverk ábyrgðarmanns.
- Stöðu og aðgang ábyrgðarmanns að viðeigandi upplýsingum um viðskiptamenn og viðskiptafærslur sem tilkynning beinist að.
- Starfsaðferðir til að koma í veg fyrir að nafnleynd eða tækninýjungar séu misnotaðar í viðskiptum í þágu peningabættis eða fjármögnunar hryðjuverka og varðveisla gagna um slík viðskipti.
- Upplýsingar sem afla skal við ráðningu starfsmanna.
- Þjálfun og fræðslu starfsmanna.
- Úrræði ef starfsmenn sinna ekki starfsskyldum sínum að þessu leyti án réttmætrar ástæðu.

94. Við gerð skriflegra innri reglna og við innra eftirlit skal m.a. hafa hliðsjón af því sem fjallað er um í II. kafla.

Innri endurskoðun

95. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að framfylgni tilkynningarskyldra aðila við löggjöf, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur sæti reglubundnum úttektum endurskoðunardeilda, þar sem það á við, eða séu hluti af verkefnum ytri aðila sem tilkynningarskyldur aðili hefur samið um að sinni innri endurskoðun. Sama gildir um eftirlit með störfum ábyrgðarmanna um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.

96. Í skýrslu innri endurskoðunar til stjórnar skal gera sérstaklega grein fyrir eftirliti og úttektum vegna aðgerða samkvæmt lið 95. Sjá einnig leiðbeinandi tilmæli nr. 3/2008 um störf endurskoðunardeilda fjármálafyrirtækja.

3.3 Þjálfun starfsmanna

97. Samkvæmt 2. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006 skulu tilkynningarskyldir aðilar sjá til þess að starfsmenn hljóti sérstaka þjálfun í aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Þjálfunin skal fara fram við upphaf starfs og reglulega á starfstímanum, til að tryggja að starfsmenn þekki skyldur tilkynningarskyldra aðila samkvæmt lögnum, áreiðanleikakönnun viðskiptamanna og tilkynningarskyldu. Auk þessi skuli þeir fá upplýsingar um þróun málaflokksins og nýjustu aðferðir við peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Þjálfun starfsmanna er eitt af lykilatriðum í aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka og er hluti af virku innra eftirliti tilkynningarskyldra aðila. Tilkynningarskyldum aðila ber að tryggja þjálfun nýrra starfsmanna auk reglubundinnar þjálfunar annarra starfsmanna. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að fyrir hendi sé áætlun um hvernig þjálfun verði háttáð. Í slíkri áætlun þarf að koma fram mat á þörf og tíðni þjálfunar, t.d. eftir starfssviðum, einstökum rekstrareiningum, tegundum viðskiptamanna eða verkefnum.

98. Tryggja skal að starfsmenn og stjórnendur hafi vitneskju um:

- Löggjöf, stjórnvaldsfyrirmæli, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Hverjar séu skyldur þeirra í tengslum við aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka, m.a. hver séu rétt viðbrögð gagnvart viðskiptamönnum og innan tilkynningarskylds aðila, ef grunur kemur upp um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Hver sé ábyrgðarmaður og hvert sé hlutverk hans og ábyrgð.
- Hver sé staðgengill ábyrgðarmanns.
- Hvaða afleiðingar það getur haft fyrir tilkynningarskyldan aðila, starfsmenn hans og viðskiptamann, ef reglur á þessu sviði eru ekki virtar.
- Hvar helstu hættur á peningabætti og fjármögnun hryðjuverka liggja.
- Nýjustu aðferðir við peningabætti og fjármögnun hryðjuverka og þróun málaflokksins.

99. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að starfsmenn fái þjálfun í að þekkja viðskiptafærslur sem geta vakið grunsemdir og verið tengdar peningabætti og fjármögnun hryðjuverka og fái leiðsögn í því hvernig bregðast skal við.

100. Endurmeta skal reglulega þörf á þjálfun starfsmanna og uppfæra fræðslu- og kynningarefni.

4. Erlend starfsemi tilkynningarskyldra aðila

101. Í 24. gr. laga nr. 64/2006, er fjallað um útibú og dótturfélög í ríkjum utan EES. Séu lög og reglur sem beinast gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka strangari í hinu erlenda ríki, þar sem útibú eða dótturfélag er staðsett, skal þeim fylgt.

102. Fjármálaeftirlitið leggur einnig áherslu á að innri reglur, ferlar og innra eftirlit tilkynningarskyldra aðila vegna aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka taki til starfsemi útibúa og dótturfélaga þeirra erlendis, hvort heldur um er að ræða innan eða utan EES, nema því aðeins að strangari kröfur séu gerðar að þessu leyti í viðkomandi ríkjum. Ef strangari kröfur gilda í viðkomandi ríki, ber að fara eftir þeim reglum vegna

starfsemi eftirlitsskylds aðila í því ríki. Það er á ábyrgð stjórnar og æðstu stjórnenda eftirlitsskylds aðila að sjá til þess að framangreindu sé fylgt í framkvæmd.

5. Eftirlit

Eftirlit Fjármálaeftirlitsins

103. Samkvæmt 1. mgr. 25. gr. laga nr. 64/2006 hefur Fjármálaeftirlitið eftirlit með því að aðilar sem tilgreindir eru í a–e- og m-lið 1. mgr. 2. gr. laganna fari að ákvæðum þeirra og reglugerða og reglna settra samkvæmt þeim. Þá kemur fram að Fjármálaeftirlitinu sé heimilt að beita eftirlitsúrræðum sem kveðið er á um í lögum nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi við eftirlit samkvæmt lögum nr. 64/2006, sbr. 2. mgr. 25. gr. laganna. Í þessu felst m.a. að Fjármálaeftirlitið hefur ríkan aðgang að gögnum samkvæmt 9. gr., getur gert athugasemdir og krafist úrbóta samkvæmt 10. gr. og lagt á féviti og dagsektir samkvæmt 11. gr. laga um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.
104. Eftirlit Fjármálaeftirlitsins samkvæmt framangreindu felst fyrst og fremst í reglubundnu eftirliti, m.a. í formi vettvangsathugana og sjálfsmats, yfirferð yfir innri reglur tilkynningarskyldra aðila og skýrslur ábyrgðarmanns, samþykkt reglna tilkynningarskyldra aðila um framkvæmd áhættumats og veitingu leiðbeininga um framkvæmd laga nr. 64/2006.

Tilkynningar um sérstaka varúð í viðskiptum við ríki eða ríkjasvæði og skyldu til að koma í veg fyrir fjármagnsflutninga

105. Á grundvelli 2. mgr. 26. gr. laga nr. 64/2006 gefur Fjármálaeftirlitið út tilkynningar og leiðbeiningar ef þörf er á sérstakri varúð í viðskiptum við ríki eða ríkjasvæði sem ekki fylgja alþjóðlegum tilmælum og reglum um aðgerðir gegn peningabætti. Auk þess ber tilkynningarskyldum aðilum að gefa sérstakan gaum að ríkjum eða ríkjasvæðum sem ekki fylgja alþjóðlegum tilmælum og reglum um aðgerðir gegn peningabætti. Fjármálaeftirlitið gefur út framangreindar tilkynningar í kjölfar ársþriðjungslegra funda FATF í formi dreifibréfs til tilkynningarskyldra aðila og viðeigandi hagsmunaaðila.
106. Fjármálaeftirlitið og utanríkisráðuneytið hafa gert með sér samstarfssamning sem skilgreinir hlutverk aðila við framkvæmd 16. gr. a í lögum nr. 87/1998. Tilgangur samstarfsins er að tilkynna eftirlitsskyldum aðilum um skyldur þeirra til að koma í veg fyrir hvers konar fjármagnsflutninga nafngreindra einstaklinga eða lögaðila, vegna alþjóðlegra skuldbindinga eða samþykktar sem Ísland er aðili að, s.s. afhendingu fjármuna, úttektir, millifærslu, eignaskráningu sem og önnur viðskipti og hindra að þeir fái greiðslur í hendur eða geti nýtt fjármuni með öðrum hætti, sbr. 16. gr. a laga nr. 87/1998. Slíkt bann er innleitt á grundvelli 4. og 12. gr. laga um framkvæmd alþjóðlegra þvingunaraðgerða nr. 93/2008 sem fjallar m.a. um frýstingu fjármuna.
107. Hlutverk utanríkisráðuneytisins samkvæmt samningnum er að taka afstöðu til þess hvaða skuldbindingar hvíla á Íslandi samkvæmt 16. gr. a laga nr. 87/1998 og að hve miklu leyti er skylt að birta slíkar tilkynningar á Íslandi. Utanríkisráðuneytið birtir slíkar tilkynningar í B-deild Stjórnartíðinda með reglugerð á grundvelli 4. og 12. gr. laga nr. 93/2008. Utanríkisráðuneytið sendir síðan Fjármálaeftirlitinu rafræna tilkynningu þessa efnis. Hlutverk Fjármálaeftirlitsins samkvæmt samningnum er að áframsenda tilkynningu utanríkisráðuneytisins með rafrænu dreifibréfi til eftirlitsskyldra aðila, þar sem þess er m.a. óskað að upplýst verði til hvaða aðgerða hafi verið gripið í kjölfar tilkynningarinnar.

Undanþága frá ákvæðum laganna

108. Fjármálaeftirlitið getur á grundvelli 2. mgr. 2. gr. laga nr. 64/2006 ákveðið að aðilar sem falla undir a–e- og m-lið 1. mgr. 2. gr. sömu laga og taka þátt í fjármálastarfsemi aðeins stöku sinnum eða að mjög takmörkuðu leyti og starfsemin felur í sér litla hættu á peningþvætti eða fjármögnun hryðjuverka verði undanþegnir ákvæðum laganna. Með öðrum orðum þurfa framangreindir aðilar að uppfylla tvö skilyrði. Annars vegar að taka þátt í fjármálastarfsemi, annaðhvort aðeins stöku sinnum eða að mjög takmörkuðu leyti, og hins vegar að starfsemin feli í sér litla hættu á peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
109. Tilkynningarskyldir aðilar skulu rökstyðja með ítarlegum hætti í beiðni til Fjármálaeftirlitsins að umræddum skilyrðum sé fullnægt.

Fjármálaeftirlitinu, 11. júní 2014

Unnur Gunnarsdóttir

Rúnar Guðmundsson